

Dr. Jakucs László általános karsztgenetikai, morfológiai és hidrográfiai vizsgálatai az Aggteleki karszton

FRISNYÁK SÁNDOR

Megyéink tudományos életében mindig kiemelkedő esemény, ha egy-egy kutató elnyeri a kandidátusi címet. Különösen annak számít Jakucs László nemrég megvédett disszertációja, melyben az Északborsodi-karszton folytatott általános karsztgenetikai, morfológiai vizsgálatait foglalta össze. Megállapításai rendkívül jelentősek: nemcsak a geográfia elméletét gazdagította, hanem forradalmasította a karszt- és barlangkutatás módszerét is. Ebből az alkalomból ismertetjük Jakucs László tudományos munkásságát és kandidátusi értekezletének néhány fontosabb megállapítását*.

Jakucs László kandidátusi disszertációja csaknem egy évtizedes tudományos munka eredménye. Egyik legalapvetőbb kérdése: a karsztbarlang-képződés újszerű kifejtése. Eddig az volt az általános tudományos feltételezés, hogy a barlangokat a víz oldómunkája hozza létre. Ezzel szemben a szerző kimutatta és barlangkutatói gyakorlatában is igazolta, hogy a karsztok nagy barlangrendszerei nem a víz oldóhatására jönnek létre, hanem kimondottan a folyóvízi erózió működése alakítja ki. Rámutatott arra, hogy a nagy karsztbarlangok lényegében nem mások, mint a normális földfelszíni eróziós folyóvölgymélyülésnek a karszt mélyében való sajátos arculatú kifejlődései. Megállapításait rengeteg vízelemzés, hordalékvizsgálat, koptatottsági vizsgálat, továbbá a felszíni és barlangi lerakódások összehasonlító vizsgálata, a külszíni morfológiai elemzések összevetése a karsztjáratok elemzésével, előzte meg. Mélyreható elemzéssel, számtalan példán keresztül bizonyítja elgondolásait. Kimutatja, hogy a mészkőhegységekben alászivárgó karsztvíz a barlangok üregeit nem tágítani, hanem cseppkőképződményekkel kitölteni, azaz megszüntetni igyekszik. Ennek értelmében nagy

barlangi üregeket a karsztok mélyében csak olyan helyeken találunk, ahol a mészkőhegység földalatti vízhálózatában idegen, nem karsztos, nem mészkőből álló területekről is folynak be vízfolyások. Felismerései tették lehetővé azokat a nagyarányú barlangi felfedezéseket, amelyek az utóbbi évtizedben a magyar barlangkutatásra jellemzőek. Kutatásainak vezérelve: az olyan területek megkeresése, ahol a nem karsztos területekről folyóvizek lépnek a karsztos területekre. Ilyen módszerek alapján sikerült 1952-ben a Békebarlangot feltárnia. Ugyanezzel a metodikával tárták fel azóta az égerszögi Szabadság- a jósvafői Vass Imre, a bükki pénzpatoki- és a bódvaszilasi Meteor-barlangot is. Ezt a módszert alkalmazzák mindenütt Magyarországon, sőt a csehszlovák barlangkutatók is.

Jakucs László disszertációjának egy másik része a cseppkőképződés kémiájának kérdéseivel foglalkozik. Több mint 1000 vízelemzést dolgozott fel ebben a fejezetben. Itt is új megállapítást közöl, amennyiben kimutatja, hogy a cseppkőképződés egyik döntő tényezője, a karsztvízre ható hidrosztatikai nyomás, illetve annak a barlangban való megszűnése. Egy másik fontos megállapítás, hogy a bányászatban a karsztvízvesztély csak az olyan mészkőterületeken adott, ahol a mészkő felszíne karsztos formákban szegény.

Igen érdekes a disszertáció befejező része, amely a karsztok fejlődésének és típusainak új értelmezését adja.

Jakucs László ismertetett disszertációja mintegy 350 oldal terjedelmű, s ez hat fejezetre tagolódik. Opponensei szerint a disszertáció egy-egy fejezete is bőven elegendő lett volna kandidátusi értekezésének. Munkájának nemzetközi jelentősége van, s ennek lényegesebb részeit már a külföldi barlangkutatók ismerik és kutatómunkájukban is hasznosítani igyekeznek.

Itt kell megemlítenünk, hogy Jakucs László kutatási eredményeit és tapasztalatait a külföldi szakfolyóiratokban is ismerteti, ezenkívül a barlangkutatók nemzetközi kongresszusain tart előadást.

* Jakucs László életével és munkásságával folyóiratunk IV. évf. 4. számában foglalkoztunk, ezért az életrajzi adatok megismétlésétől eltekintünk, és csak az 1959 óta megjelent könyveit és tudományos publikációit soroljuk fel.

sokat. Legutóbb 1961-ben Bécsben tartott nagy érdeklődéssel kísért beszámolót a Béke-barlang gyógyhatásával kapcsolatos tudományos vizsgálatok eredményeiről. 1959-ben Törökországban, Görögországban, Egyiptomban, 1960-ban Olaszországban, 1961-ben Ausztriában és Svájcban járt tanulmányúton. Utazásai során gyönyörű színesdia felvételeket készített. Ezek felhasználásával igen érdekes útibeszámolókat tart a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat rendezésében.

Jakucs László jelenleg a TIT Borsod megyei szervezete felkérésére egy kb. 20—25 íves kézikönyvet ír „A barlangok tudománya” címmel. Ebben a művében az általános speleológiai tudnivalókat foglalja össze. Ilyen könyv Magyarországon még nem jelent meg, sőt a külföldi szakirodalomban is alig találkozunk hasonló művel. Így ez a könyv nemzetközi érdeklődésre tart számot.

Az utóbbi években a következő tanulmányok és könyvek jelentek meg. Jakucs Lászlótól:

1. Barlangvasutat kér a Baradla! Képes Magyarországa, 1959. április.
2. Kisvasutat Aggteleknek! Figyelő, 1959. május 27.
3. A II. Nemzetközi Barlangkutató Kongresszus. Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató, 1959. szept.
4. 100 000 látogató Aggteleken. Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató. Budapest, 1959. okt.
5. Neue Methoden der Höhlenforschung in Ungarn und ihre Ergebnisse (Tanulmány). Die Höhle, 1959. Heft 4. Wien. (10 old.)
6. Az aggteleki lábnymorejtély. Természetjárás, 1959. december.
7. Feltűnő kutatási eredmények Aggteleken. Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató, 1959. december.
8. Az aggteleki barlangok genetikája a komplex forrásvizsgálatok tükrében (Tanul-

mány). Karszt- és Barlangkutató, 1959. I. kötet, Budapest, 1960. (28 old.)

9. Az aggteleki cseppkőbarlang. Élet és Tudomány. Budapest, 1960. jan.
10. Az aggteleki lábnymorejtély (Tanulmány). Borsodi Szemle. Miskolc, 1960.
11. A barlangi szifonok kutatásáról. Élet és Tudomány, 1960. jan.
12. A magyar barlangkutató problémái. Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató, 1960. május.
13. Piramisok és emberek (Egyiptomi útjegyzetek). Borsodi Szemle. Miskolc, 1960. 4. sz.
14. Általános karsztgenetikai, morfológiai és hidrográfiai vizsgálatok az Aggteleki-karszton (Kandidátusi értekezés I—II. kötet). Budapest, 1960. (Kéziratban.)
15. A mészkőhegyek születése (Munkásakadémiai előadásvázlat). Budapest, 1960. TIT kiadása. (19 old.)
16. Nouvi methodi di studio e risultati delle ricerche nelle grotte d'Ungheria (Tanulmány). Rassegna Speleologica Italiana, XII. Fasc. I. 1960. Como (10 old.)
17. Sturz in die Létras-Höhle (Tanulmány). Wochenpost, 1961. VII. Berlin.
18. Die Riesenhöhlen Ungarns (Tanulmány). Urania, 19. Jahrg. Leipzig, 1961. (4 old.)
19. Aggtelek és környéke (az Észak-borsodi-karsztvidék) útikalauza, II. kiadás (Könyv). Budapest, 1961. (358 old.)
20. Gefangen in der Baradla-Höhle (Könyv). 1961. Leipzig, Brockhaus Verlag. (300 old.)
21. Az aggteleki Baradla-barlang (Ismerd meg hazádat!-könyvsorozatban). 1961. Panoráma—IBUSZ. (63 old.)
22. Domica-Baradla jaskyne predhistorického cloveka (Könyv). 1961. Bratislava (150 old.) Szerzőtársa: A. Droppa.
23. V podzemnom carsztve (Könyv). 1962. Moszkva. Geografizdat.

Befejezésül megemlítjük, hogy Jakucs László a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társaság 1962. január 28-án tartott közgyűlésén, sok évi eredményes barlangkutató munkásságáért és tudományos publikációiért „Herman Ottó Emlékérem” kitüntetésben részesült.